

Actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2020

1 Inleiding

Alle gemeenten van het NMD-verband (Aa en Hunze, Assen, Midden-Drenthe, Noordenveld en Tynaarlo) hebben het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen ondertekend. Dit manifest is opgesteld door het ministerie van I&M en wordt in Nederland breed gedragen. Met deelname aan het Manifest willen de gemeenten de effectiviteit en impact van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) vergroten. Met dit actieplan geven we uitvoering aan het manifest en leggen we een verbinding met de Duurzaamheidsvisie. Daarnaast sluit het aan bij de Global Goals, 17 doelen voor duurzame ontwikkeling, vastgesteld door de VN. Dit actieplan bevat het stappenplan voor de komende jaren en loopt tot en met 31 december 2020. De gemeente legt de focus op de thema's Innovatie, Circulair, SROI en Klimaatbewust.

Duurzaamheid is een belangrijk onderwerp. "We moeten zo snel mogelijk aan de slag. Met duurzaamheid, met energie, met de gevolgen van de veranderingen in het klimaat. Met een natuurlijke verhouding tussen alles wat leeft en de omgeving (ecologie). Met duurzame inkoop. Daarbij geven we als gemeente zo veel als kan zelf het goede voorbeeld. We zijn samen verantwoordelijk voor dit onderwerp: de inwoners, de bedrijven, de overheid. Geen van de drie kan zeggen 'ik laat dit de anderen wel opknappen.' Daarom kiezen we, als gemeente, een manier van werken waarbij deze drie partijen allemaal meedoen." Dit actieplan MVI is mede hierop gebaseerd. Ook in ons inkoopbeleid is aandacht voor duurzaamheid. Maar MVI gaat verder dan dat. Dit actieplan omvat ambities en concrete acties voor het brede scala aan onderwerpen waar MVI om draait.

1.1 Stakeholders

Voor het laten slagen van het actieplan MVI is het van belang de verschillende stakeholders te identificeren en te betrekken. Betrokkenheid aan de MVI opgave moet op bestuurlijk en ambtelijk niveau worden geborgd.

Bestuurlijke stakeholders

Het actieplan MVI is veelomvattend en raakt derhalve alle portefeuilles. Het vereist dus de betrokkenheid van het gehele college van B&W. In onze gemeente zijn de portefeuillehouder Inkoop en de portefeuillehouder Duurzaamheid de eerste verantwoordelijken.

Ambtelijke stakeholders

Het is belangrijk een organisatie brede betrokkenheid te creëren. In een organisatie met een gecoördineerd/decentraal inkoopmodel zijn alle (deel)budgethouders de daadwerkelijke inkopers en spelen daarmee een cruciale rol. Cluster inkoop en de beleidsmedewerker duurzaamheid ondersteunen de ambtelijke organisatie bij MVI en kunnen in samenwerking met cluster communicatie organisatie breed draagvlak creëren.

1.2 Externe markt

MVI is niet alleen iets van de gemeente. De markt speelt een belangrijke rol. We willen immers gezamenlijk zo maatschappelijk mogelijk ondernemen. Daarom moeten we onderzoek doen naar de markt en de dialoog aangaan. Hierbij stellen we bijvoorbeeld de vraag hoe de markt kan bijdragen aan wat wij belangrijk vinden. En we bekijken hoe wij de markt daarin kunnen ondersteunen. Een nauwe samenwerking met leveranciers is dus noodzakelijk.

2 Thema's Maatschappelijk Verantwoord Inkopen

2.1 Algemeen

Door maatschappelijk verantwoord in te kopen kan de gemeente een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving. Ons inkoopbeleid onderschrijft dit. Per in te kopen product, dienst of werk passen we duurzaamheidscriteria toe. De gemeente koopt duurzamer in door, waar mogelijk, bij aanbestedingen in ieder geval minimaal de criteria toe te passen zoals aangedragen door PIANOo, het Expertisecentrum Aanbesteden van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

2.2 Klimaatbewust inkopen

Door klimaatbewust in te kopen kan een aanzienlijke vermindering van de uitstoot van broeikasgassen worden bereikt in de eigen organisatie en bij anderen. Ook kan via duurzame energie en energiebesparing een bijdrage worden geleverd aan de transitie naar een volledig duurzaam energiesysteem. Het sturen op energiezuinigheid en vermijden van negatieve effecten elders via inkoop en aanbesteding sluit aan bij de zevende Global Goal; betaalbare en duurzame energie. Het duurzaam gebruiken van ecosystemen volgens de vijftiende Global Goal; leven op het land, past ook binnen dit thema, net als de elfde Global Goal; duurzame steden en gemeenschappen.

Specifiek is de gemeente in het kader van klimaatbewust inkopen momenteel bijvoorbeeld bezig met de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen en wagenpark, ecologisch bermbeheer en de aanleg van een zonnepanelenpark.

Ambities

Naast de minimale duurzaamheidscriteria past de gemeente, indien mogelijk, meer criteria toe op het gebied van duurzaamheid. Ook gaan we nog beter inzetten op de toepassing van duurzaamheid als gunningscriterium. Een specifieke ambitie binnen dit thema betreft bijvoorbeeld de ambitie om als gemeente in de toekomst energieneutraal te zijn. Verdere ambities zijn verwoord in de duurzaamheidsvisie.

2.3 Circulair inkopen

In de circulaire economie bestaat afval niet. Verspilling van grondstoffen wordt tegengegaan door de herbruikbaarheid van producten en materialen te maximaliseren en waarde vernietiging te minimaliseren. Binnen de gemeentelijke organisatie wordt onder andere op facilitair gebied rekening gehouden met de circulaire economie. Afval wordt bijvoorbeeld gescheiden en producten gerecycled. Ook binnen bouwprojecten is circulariteit een thema.

Ambities

Circulair inkopen wordt een aandachtspunt bij toekomstige inkooptrajecten. Bijvoorbeeld bij inkopen op het gebied van facilitair en bedrijfsvoering, maar ook bij nieuw- en verbouwprojecten, wordt aan de voorkant gekeken naar de mogelijkheden om deze circulair in te kopen.

2.4 Biobased inkopen

Bij biobased inkopen worden producten ingekocht die geheel of gedeeltelijk van hernieuwbare grondstoffen zijn gemaakt. Er vindt een overgang plaats van een economie die

draait op fossiele grondstoffen naar een economie die draait op biomassa als grondstof; van 'fossil based' naar 'bio based'. Het gebruik van fossiele grondstoffen wordt daarmee teruggedrongen.

Ambities

Wij gaan onderzoeken op welke gebieden we biobased kunnen gaan inkopen. Voornamelijk bij leveringen en werken gaan we aan de voorkant kijken naar de mogelijkheden hiertoe.

2.5 Innovatiegericht inkopen

Bij innovatiegericht inkopen wordt gezocht naar een innovatieve oplossing of laat de gemeente ruimte aan de ondernemer om een innovatieve oplossing aan te bieden. Het kan bijvoorbeeld gaan om een volledig nieuwe innovatieve oplossing, maar ook om de verdere ontwikkeling van de eigenschappen van een bestaand 'product'. Innovatiegericht inkopen kan bestaan uit het toepassen van innovatieve contractvormen, gunningscriteria en/of innovatieve inkoopprocedures zoals innovatiepartnerschap. Dit passen we bijvoorbeeld al toe bij bouwprojecten. Innovatie richt zich dan bijvoorbeeld op het stimuleren van duurzaam bouwen, waarbij de gemeente aansluiting vindt bij de negende Global Goal; industrie, innovatie en infrastructuur. Ook bij aanbestedingen binnen het Sociaal Domein houdt de gemeente ruimte voor innovatie. Met deze aanbestedingen sluiten we aan op de derde Global Goal; goede gezondheid en welzijn.

Ambities

Innovatiegericht inkopen wordt een aandachtspunt bij toekomstige inkooptrajecten bij verschillende domeinen. Bij een dergelijke aanbesteding starten we ver voor het traject met de marktdialoog. We maken daarbij geen gebruik van een traditioneel bestek.

2.6 Internationale Sociale Voorwaarden

De Internationale Sociale Voorwaarden (ISV) zijn gebaseerd op fundamentele arbeidsnormen en relevante mensenrechtenverdragen. Het is de bedoeling dat voor producten met een internationale productieketen inzichtelijk wordt welke risico's op arbeids- en mensenrechtenschendingen er zijn in de keten en dat ingezet wordt op het voorkomen van deze risico's. Dit betekent dat ondernemers zich bewust moeten zijn van hun potentiële negatieve effecten in de wereld, rechtstreeks en via hun keten van toeleveranciers en afnemers. Bedrijven hebben hierbij een verantwoordelijkheid om risico's (op bijvoorbeeld mensenrechtenschendingen of slechte arbeidsomstandigheden) in kaart te brengen, alert te zijn op signalen van stakeholders en de invloed die zij hebben om de situatie te verbeteren aan te wenden: het zogenoemde 'due diligence' principe.

Ambities

De gemeente gaat bij *relevante* Europese aanbestedingen, zoals bijvoorbeeld voor ICT gerelateerde producten, zonnepanelen, textiel, koffie, thee, natuursteen, enz., vragen aan de opdrachtnemer hoe hij invulling geeft aan ISV. Dit kan door middel van een 'due diligence' rapport. Hierbij moet opgemerkt worden dat veel leveranciers nog geen due diligence rapportage klaar zullen hebben liggen. In dat geval is het belangrijk dat de (deel)budgethouder en inkoopadviseur het gesprek hierover met de leverancier aan gaan en de verwachtingen duidelijk maken.

Ook vinden wij het als gemeente belangrijk om naast Fair Trade in ontwikkelingslanden ook Fair Trade dichtbij te stimuleren. We vinden dat we onze eigen ondernemers niet mogen vergeten. Het gaat dan bijvoorbeeld over (biologische) streekproducten. Daarom streeft de gemeente ernaar haar behaalde titel als Fairtrade gemeente te behouden. Het ondersteunen van Fairtrade initiatieven evenals het aanbieden van gezond voedsel in het eigen bedrijfsrestaurant sluit deels aan bij de tweede Global Goal; geen honger en bij de twaalfde Global Goal; verantwoorde consumptie.

2.7 Social return on Investment

Bij Social Return on Investment (SROI) gaat het erom dat een investering die de gemeente doet, naast het 'gewone' rendement ook een concrete sociale winst (return) oplevert. SROI draagt bij aan de werkgelegenheid doordat er arbeidsplaatsen, leerbanen en stageplaatsen beschikbaar komen. Het op deze manier beschikbaar stellen van banen zorgt ervoor dat de beoogde doelgroep kan participeren in de arbeidsmarkt naar best vermogen en er gebruik wordt gemaakt van extra productiviteit die anders onaangetast zou blijven. De regeling is bedoeld voor mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt, zoals werkzoekenden met een bijstands-, werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsuitkering en werkzoekenden met een arbeidshandicap. SROI is niet bedoeld om bestaande banen te vervangen. Het versterken van de lokale arbeidsmarkt en mensen begeleiden naar werk past goed bij de achtste Global Goal; eerlijk werk en economische groei.

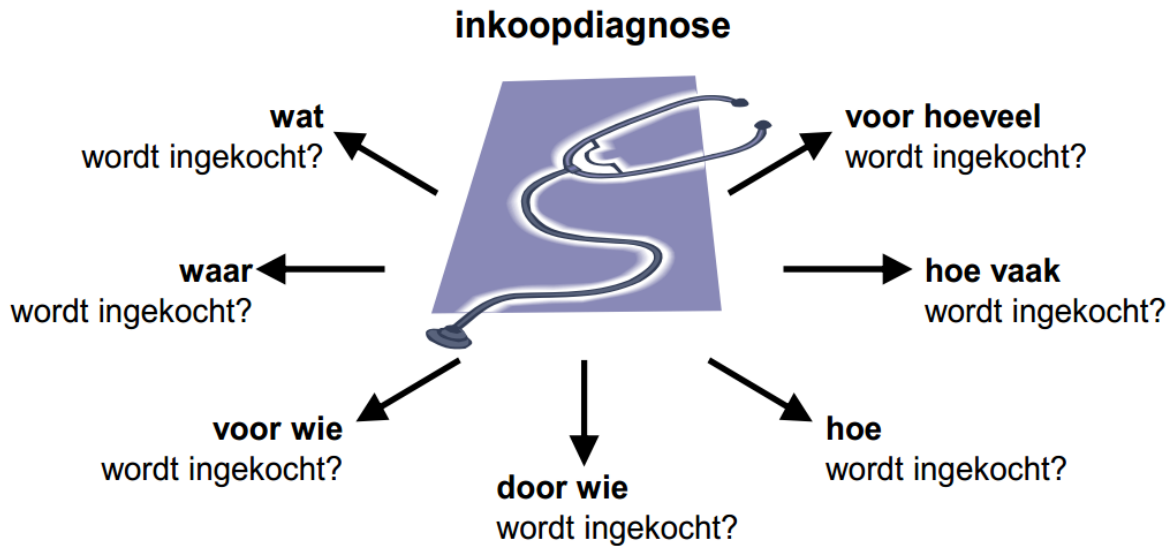
Ambities

We hechten als gemeente grote waarde aan de sociale winst die SROI met zich meebrengt. Daarom willen we met de bouwblokken methode komende jaren succesvolle resultaten boeken. Naast een minimale resultaatverplichting van 5% voor arbeidsintensieve opdrachten en 2% voor arbeidsextensieve opdrachten voor werken en diensten, zal SROI waar mogelijk bij aanbestedingen als gunningscriterium worden ingezet om ondernemers nog meer te stimuleren een bijdrage te leveren aan SROI.

3 Plan van aanpak

3.1 Inventarisatie

De gemeente koopt op jaarbasis voor miljoenen in. Door middel van een jaarlijks te houden spendanalyse wordt inzicht gekregen in de hoeveelheid, door wie, waar en wat ingekocht wordt.

3.2 Impact

Met de spendanalyse als basis staat in onderstaande tabel welke thema's impact hebben op een bepaalde productgroep. In die bepaalde productgroep leent dat thema zich ervoor toe te passen bij een aanbesteding.

Productgroep		Klimaatbewust	Circulair	Biobased	Innovatief	ISV	SROI
1	Personeelsgerelateerde zaken						x
2	Kantoorinrichting en benodigdheden, middelen voor bedrijfsvoering en informatie	x	x	x	x	x	x
3	Automatisering en telecommunicatie		x		x	x	x
4	Flexibele arbeid						x
5	Advies en onderzoek (niet op basis van detachering)						x

6	Vervoer, aandrijfsystemen, emballage	x	x	x	x	x	x
7	Gebouwen en gebouw gerelateerde installaties	x	x	x	x	x	x
8	GWW (aanleg en onderhoud), niet gebouw gerelateerde installaties en openbare ruimten	x	x	x	x	x	x
9	Sociaal domein			x	x		x

3.3 Programma planning

Op basis van de spend analyse, de begroting en het collegeprogramma kan een overzicht worden gemaakt van te verwachten inkooptrajecten. Onderstaand enkele inkooptrajecten die we al hebben aanbesteed in 2019 en kunnen aanbesteden in 2020, mogelijk met toepassing van één van de thema's van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen:

Inkooptrajecten 2019	Klimaatbewust	Circulair	Biobased	Innovatief	ISV	SROI
Onderhoud watergangen en bermen	x					
WMO/Jeugdwet				x		x
Levering dienstwagens	x					
Warme en koude drankenautomaten	x	x				
Levering en onderhoud gladheidsbestrijdingsmateriaal	x	x				
Nieuwbouw VO school	x	x	x	x		x

Inkooptrajecten 2020	Klimaatbewust	Circulair	Biobased	Innovatief	ISV	SROI
Bedrijfskleding	X	X	X		X	
Onderhoud voetbalvelden	X					X
Aanleg brug VO	X	X		X		X
Inrichting buitenruimte rondom VO	X	X	X	X		X
Aanleg fietspaden	X	X		X		X
Onderhoud W-installaties	X	X	X			X
ICT Hardware				X	X	

3.4 Werkwijze

Per aanbesteding zal de duurzaamheidsambitie moeten worden bepaald. Dit betreft maatwerk. Vooraf zijn de kosten die gepaard gaan met bepaalde wensen lastig te ramen. Waar mogelijk ondervinden we door marktonderzoek welke mogelijkheden er zijn en welk prijskaartje daar grofweg aan hangt. Het initiatief hiervoor ligt bij de vakafdeling. Wanneer specifiek een significante keuze op het gebied van duurzaamheid kan worden gemaakt, stelt het college vast in welke mate we een product en/of dienst duurzaam inkopen. Hierbij is het van belang dat cluster inkoop (en waar nodig de beleidsmedewerker duurzaamheid) zo vroeg mogelijk worden betrokken bij het inkoopproces. In dat geval kunnen zij maximaal toegevoegde waarde bieden door middel van advisering over MVI. In dat stadium staan immers alle mogelijkheden nog open om de juiste afwegingen te maken. Naarmate het inkoopproces vordert wordt de invloed op die manoeuvreerruimte kleiner.

3.5 Monitoring / rapportage

Onderdeel van het Manifest MVI 2017-2020 is dat alle ondertekenaars hun actieplan MVI actief openbaar maken door het toe te sturen aan het Expertisecentrum Aanbesteden PIANOo en bijvoorbeeld door publicatie op eigen website.

Daarnaast rapporteert Inkoop aan de directie over de voortgang en eventuele resultaten van MVI in de P&C cyclus. Ook wordt de gemeenteraad hierover jaarlijks geïnformeerd in relatie tot de taken op het gebied van duurzaamheid. Wanneer een landelijke benchmark beschikbaar is, committeren wij ons aan deelname hieraan.